

صلاة الاضلاع

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M. A.»

رشته : برنامه ریزی درسی

عنوان پایان نامه:

میزان هماهنگی برنامه درسی جامعه شناسی ۲ دوره متوسطه با اصول
برنامه ریزی درسی از دیدگاه کارشناسان علوم اجتماعی استان کهگیلویه

وبویر احمد

استاد راهنما:

عباس قلتاش

استاد مشاور :

حسین فیاض بخش

دانشجو :

سید عابدین مطهری

تابستان ۹۰

تقدیم به

همسر و فرزندانم که با تحمل سختیها همراهی ام نمودند .

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس بی حد و اندازه خدای را که وجود هر موجودی نتیجه لطف اوست .
سپاس آن قادر یکتایی که با دانش والا و خلاق خویش و بوسیله قلم احسان ، نقش و تصویر
جهان را بر صفحه نیستی کشید ، آب حیات معرفت را در ظلمات وجود آدمیان جای داد .
در اینجا بر خود لازم می دانم از استاد راهنما دکتر فیاض بخش و استاد مشاور دکتر قلتاش
که چنانچه کمک های بی دریغشان نبود گذر از این عرصه علمی میسر نمی بود و با سپاس
بیکران از تمامی اساتید گرانقدری که در طول دوران تحصیل در کرسی شاگردی شان بوده
ام ، امیدوارم موفق و شادکام باشند .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	فصل اول : موضوع پژوهش
۳	مقدمه
۵	بیان مسئله
۷	اهداف تحقیق
۷	سوالات تحقیق
۸	اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۱	تعریف واژگان
۱۴	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق
۱۵	تعریف برنامه درسی
۱۷	دیدگاه های برنامه درسی
۲۰	تاریخچه برنامه درسی
۲۶	مبانی برنامه ریزی درسی
۲۹	تغییر برنامه درسی
۳۲	مهندسی برنامه درسی
۳۵	مراحل برنامه درسی
۳۹	محتوای قلمرو برنامه درسی
۴۳	اهداف
۴۶	یادگیری
۵۲	محتوا

ارزشیابی	۵۶.
لزوم گنجاندن درس جامعه شناسی (۲) در برنامه درسی متوسط	۶۵.
پیشنه پژوهش در داخل کشور	۶۸
پیشینه ی خارج از کشور	۷۲
خلاصه فصل دوم	۷۷
فصل سوم : روش اجرای پژوهش	۷۹
مقدمه	۸۰
روش پژوهش	۸۱
جامعه آماری	۸۲
نمونه آماری	۸۲
ابزار و روش گرد آوری داده ها	۸۲
روش تجزیه و تحلیل داده ها	۸۲
فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها	۸۳
تجزیه و تحلیل داده ها	۸۴
تحلیل آماری داده ها	۸۵
فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری	۹۰
مقدمه	۹۱
محدودیتها	۹۶
پیشنهادات	۹۷
خلاصه پژوهش	۹۹
منابع	
ضمائم و پیوست ها	
چکیده انگلیسی	

چکیده :

هدف از انجام این پژوهش بررسی میزان هماهنگی برنامه درسی جامعه شناسی دوره متوسطه با اصول برنامه ریزی درسی در سال ۱۳۹۰ می باشد. این پژوهش به روش پیمایشی و به صورت توصیفی و تحلیلی انجام گرفته است. جهت تعیین حجم نمونه به طور هدفمند از کارشناسان علوم اجتماعی استان کهگیلویه و بویر احمد که جمعا ۱۳۷ نفرند تعداد ۵۰ نفر به عنوان نمونه که ۱۴ نفر فوق لیسانس و ۳۶ نفر کارشناس بوده اند، انتخاب شده است. پس از جمع آوری اطلاعات در قالب پرسشنامه ، داده ها به کمک نرم افزار SPSS و آزمونهای آماری کای اسکور در قالب جداول توصیفی و تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند.

یافته های تحلیلی نشان می دهد : بین اهداف برنامه درسی جامعه شناسی ۲ با اصول برنامه ریزی درسی رابطه معناداری وجود دارد.

بین محتوا برنامه درسی جامعه شناسی ۲ با اصول برنامه ریزی درسی رابطه معناداری وجود دارد. بین یادگیری برنامه درسی جامعه شناسی ۲ با اصول برنامه ریزی درسی رابطه معناداری وجود دارد. بین ارزشیابی برنامه درسی جامعه شناسی ۲ با اصول برنامه ریزی درسی رابطه معناداری وجود دارد.

$(p < /0.05)$.

کلید واژه ها :

هماهنگی - برنامه درسی جامعه شناسی - اصول برنامه ریزی درسی

فصل اول

طرح کلی پژوهش

مقدمه :

کلاس درس که به مثابه یک نظام می تواند تلقی شود، خود جزئی از نظام مدرسه محسوب می شود و مدرسه جزء نظام مدارس است تا به نظام کلی آموزش کشور برسیم و رابطه آن با نظام کلان اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد آنچه در برنامه ریزی حائز اهمیت است وقوف به ارتباط این زیر نظام ها با کل نظام است. باید در پی شناخت عواملی بود که در کیفیت کارکرد های نظام نقش تعیین کننده دارد که این عوامل بر کلاس درس تاثیر دارندهم شامل امور قابل مشاهده در درون کلاس از جمله : رفتار دانش آموز - رفتار و شیوه تدریس معلم و مطالب تدریس شده و عوامل خارج از کلاس درس : محتوی کتب درسی - مقررات و آیین نامه های اداری و دانش آموزان که متاثر از ویژگیهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی خانواده های خود می باشد بنابراین بازده یک کلاس تنها به عوامل قابل رویت در درون کلاس بستگی ندارد بلکه عوامل برونی (جامعه و اجتماع و.....) نیز در آن سهیم می باشد. (مشایخ، ۱۳۸۷)

کتابهای درسی در تمام مقاطع تحصیلی بر اساس ویژگی و خصوصیات فراگیران و به منظور کمک به رشد هماهنگ ابعاد جسمانی - اخلاقی و اجتماعی و برآوردن نیاز های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی برنامه ریزی شوند .

مواد درسی باید ناظر بر مهارتها، شناختها و گرایش ها باشد که هرکس باید برای زندگی فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی به آنها نیاز دارد. فراگیر به عنوان محور فرایند یادگیری و آموزش تلقی می شود به همین دلیل برنامه ریزان قبل از هر چیز باید اطلاعات لازم درباره فراگیران را بدست آورند و با ابعاد مختلف شخصیت فراگیران آشنا شوند بدست آوردن اطلاعات در مورد

ویژگیهای عمومی و اختصاصی فراگیران از جمله اقداماتی است که باید توسط برنامه ریز صورت پذیرد همچنین برنامه ریزان باید از هوشیاری اجتماعی بالایی برخوردار باشند آنها باید ماهیت جامعه و فرهنگ را درک کنند کارکردهای اجتماعی مدرسه را شناخته و از آن در رفع نیاز های حال و آینده جامعه بهره گیرند. عدم اطلاع از این امور مشکلات عدیده ای برای برنامه ریزان درسی و مخاطبان آنان خواهد داشت. چرا که برنامه های تهیه شده با نیاز های اجتماعی و سطوح متعدد آن همخوانی لازم را نخواهند داشت. (مشایخ، ۱۳۷۸)

بعلاوه فعالیت ارزشیابی به مربی و برنامه ریز این کمک را می کند که تفاوت ناشی از آموزش را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد و در افزایش تغییرات مطلوب کمک نماید. مضافاً تحلیل محتوی کتب این ارزش را دارد تا مفاهیم، اصول، نگرش، باورها و کلیه اجزای مطرح شده در قالب درس مورد بررسی عملی قرار گرفته با اهداف برنامه درسی مقایسه و ارزیابی شود.

یکی از مهمترین نکاتی که در تدوین برنامه درسی باید لحاظ گردد توجه به خصوصیات دانش آموزانی است که کتابهای درسی برای آنها تدوین می شود چنانچه به این امر توجه نشود به نتیجه دلخواه در رسیدن به اهداف نخواهیم رسید کتاب جامعه شناسی در پایه سوم تدریس می شود بر اساس نیازهای اجتماعی دانش آموزان تدوین شده است که انتظار می رود دانش آموزان ضمن یادگیری اصول اجتماعی و آشنایی با قوانین و مقررات را با استدلال بپذیرند و با اعتماد به نفس تکمیل کنند و به آن پای بند باشند. این هم میسر نمی شود مگر این که در تدوین کتاب شناخت دقیق و کامل از وضعیت فراگیران، اهداف، الگوهای یاددهی و یادگیری، و نظام ارزشیابی بر اساس برنامه ریزی درسی باشد که تحقیق حاضر در صدد بررسی محتوی برنامه درسی جامعه شناسی با اصول برنامه ریزی درسی است.

بیان مسئله :

یکی از دلایل متناوب محتوی کتب درسی در مقاطع مختلف را عدم توجه به اصول برنامه ریزی درسی وعدم تحلیل فرایند یاددهی و یادگیری از نظر معیارهای برنامه ریزی درسی متناسب با نیازهای فراگیران می دانند. عدم توجه به انتظارات و نیازهای جامعه در تالیف کتب درسی یکی از مسائلی است که کتب درسی راناکارآمد جلوه می دهد و باعث می شود که دانش آموزان بر روی آنها حساب باز نکنند و صرفاً جهت گذراندن و پاس نمودن آن به آن توجه نموده و پس از اتمام دور انداخته و بکلی فراموش نمایند .

موارد دیگری که باید در تالیف کتب درسی به آن توجه شود هدفهای آموزشی است که عدم توجه به اهداف باعث می شود که طریق به درستی پیموده نگردد و معلم در تدریس راه ناصحیح را برمیزیند و سر درگمی برای رسیدن به نقطه تعالی ر باعث می شود . عدم آگاهی از شیوه تدوین کتب درسی و بکار گیری آنها در تهیه کتابها از مواردی است که محتوی کتب درسی را ناکارآمد کرده و باعث می شود که دبیران و دست اندرکاران کتابهای درسی هر ساله با جمع آوری انتقادات و پیشنهادات گروههای آموزشی نسبت به اصلاح کتب مذکور اقدام نمایند که هزینه های گزافی رابه دنبال دارد .

اگر در تالیف کتب درسی اصول اساسی که برای معلمان شناخته هستند رعایت نشود نه تنها دانش آموزان از آن کتاب بهره نمی برند بلکه باعث کاهش انگیزه آنها به تحصیل خواهد شد .

اگر به کاربردی بودن کتاب توجه نشود ، دانش آموزان نیز به دیده ناکارآمدی می نگرند و آنچنان که شایسته استفاده از کتابهای درسی است عمل نمی شود بعد از گذشت مدتی به دست فراموشی سپرده می شود . لذا لازم است که دست اندرکاران مسائل آموزش و پرورش در تالیف

کتاب درسی ضمن توجه همه جانبه به اصول برنامه ریزی درسی به مواردی از جمله اهداف کتابهای درسی و روشهای یاددهی و یادگیری و میزان امکانات آموزشی مورد استفاده و همچنین کاربردی بودن و محتوی کتاب درسی و شیوه های ارزشیابی و چگونگی انجام آن نیز توجه شود .

ارزشیابی به مربی و برنامه ریز این کمک را می کند که تفاوت ناشی از آموزش را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد و در افزایش تغییرات مطلوب کمک نماید . اگر به فردی یک ماهی بدهید غذای روز او را تامین نموده اید اما اگر ماهیگیری یاد دهید غذای او را برای یک عمر تامین نموده اید این جمله به طور گسترده در زمینه یاددهی و یادگیری قابل اجراست . همانطور که انواع چوبها و طعمه ها و محل های یادگیری متفاوت وجود دارد تنوع یاددهی و یادگیری نیز وجود خواهد داشت بنابراین نحوه انتخاب، چگونگی محل و شرایط در یادگیری مهم خواهد بود . هیچ معلمی نمی تواند مهارتهای پیچیده یک معلم خوب را به دست آورد مگر با علاقمندی و پشتکار مداوم در مسیر و راه تشخیص و کشف و آزمون و رشد فعالیت های یادگیری دانش آموزان در حرکت باشد (فرهمندیان، ۱۳۸۴) . مدرسه امروز باید نقش درمانگاه را ایفا نماید یعنی تنها به علم و معلومات محصلان نیندیشد بلکه رشد شخصیت آنها را با معیار اساسی مورد توجه قرار دهد و ویژگیهای زیر را مد نظر قرار دهد برنامه ریز و مدیر و معلمان باید از سه نوع اعتماد برخوردار باشند ۱- اعتقاد و اعتماد به خود ۲- اعتقاد و اعتماد به یادگیرندگان ۳- اعتقاد و اعتماد به علم و پذیرفتن آن که هیچوقت کامل نیست و پیوسته در حال رشد می باشد . همچنین در مدرسه کار پایه یادگیری تلقی شود و معلمان احساس مسئولیت نمایند مدیر و معلمان مجهز و آماده ارائه شوند و بر روشهای تدریس مسلط و موقعیت بکارگیری آن را بلد باشند . (فهندژ، ۱۳۸۳)

در این تحقیق ضمن بررسی برنامه درسی جامعه شناسی می خواهیم بینیم میزان هماهنگی اهداف ، محتوی ، ارزشیابی این برنامه درسی مطابق با اصول برنامه ریزی درسی می باشد یا نه ؟

که ضمن بیان سوالات تحقیق، نتیجه پس از بررسی از دیدگاه کارشناسان جواب داده خواهد شد .

۱- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر اهداف تعلیم و تربیت و محتوی با اصول برنامه درسی

هماهنگی دارد؟

۲- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر شیوه های یاددهی و یادگیری و ارزشیابی با اصول برنامه

درسی هماهنگی دارد؟

اهداف تحقیق :

هدف کلی : توصیف و تبیین میزان هماهنگی برنامه درسی جامعه شناسی ۲ دوره متوسطه با اصول

برنامه ریزی درسی

اهداف جزئی :

۱- توصیف میزان هماهنگی بین اهداف برنامه درسی جامعه شناسی ۲ متوسطه با اصول تدوین اهداف برنامه درسی از دیدگاه کارشناسان علوم اجتماعی.

۲- توصیف میزان هماهنگی بین شیوه یاددهی و یادگیری برنامه درسی جامعه شناسی ۲ متوسطه با اصول برنامه ریزی درسی در رابطه با این عنصر از دیدگاه کارشناسان علوم اجتماعی

۳- توصیف میزان هماهنگی بین محتوی برنامه درسی جامعه شناسی ۲ متوسطه با اصول تدوین و سازماندهی محتوا از دیدگاه کارشناسان علوم اجتماعی

۴- توصیف میزان هماهنگی بین شیوه‌های ارزشیابی کتاب جامعه شناسی ۲ متوسطه با اصول برنامه ریزی درسی در رابطه با این عنصر از دیدگاه کارشناسان علوم اجتماعی

سوالات تحقیق:

سوال کلی : آیا برنامه درسی جامعه شناسی ۲ دوره متوسطه با اصول برنامه ریزی درسی هماهنگی دارد؟

سوالات جزئی :

۱- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر اهداف تعلیم و تربیت با اصول برنامه درسی هماهنگی دارد؟

۲- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر شیوه های یاددهی و یادگیری با اصول برنامه درسی هماهنگی دارد؟

۳- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر محتوی با اصول برنامه درسی هماهنگی دارد؟

۴- آیا برنامه درسی جامعه شناسی از نظر شیوه های ارزشیابی با اصول برنامه درسی هماهنگی دارد؟

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:

آموزش و پرورش به طور مداوم نظرات و تفکرات را می سنجد تغییرات سریع آگاهی ویژگی متمایز انسان است. برای تعیین مقاصد تعلیم و تربیت باید نیازها و ضرورتها را بررسی کرد اولین مشکل آموزش و پرورش از همین الزام ناشی می شود زیرا مقتضیات زندگی انسان متنوع است و بسرعت و بصورت پی گیر دگرگون می شود.

در اثر این ویژگی ها بین مقاصد تعلیم و تربیت و نیازهای جامعه نوعی فاصله و ناهماهنگی پدید می آید و به همین سبب هدفهای آموزش و پرورش اغلب کهنه به نظر می رسند و با ضرورتهای محسوس و ملموس زمان متغیرند این ناهماهنگی عملاً نابرابری و شاید هم مقاومت معلمان و دانش آموزان را در قبال کار و برنامه مدرسه موجب می شود.

کارشناسان برنامه ریزی خود نیز پرورش یافته نظام و سنت های گذشته و پای بند ارزشها و نیازهای زمان خویش اند حال آنکه ممکن است بسیاری از نیازها و ارزشهای گذشته در زمان تهیه و اجرای برنامه اصولاً منتفی شده و یا نیازهای زندگی آینده را تامین نکنند این مسئله خود از مهمترین دشواریهای برنامه ریزی است. (ابراهیمی، ۱۳۸۷)

غالباً کیفیت آموزش و پرورش یک جامعه از روی محتوای درسی آن در مقاطع مختلف ارزیابی می

شود

وقتی در مورد محتوای کتاب یا ارزشیابی برنامه و ماده درسی صحبت به میان می آید مستقیماً با کیفیت برنامه و ماده درسی سروکار داریم و کتاب درسی نیز از ارکان اساسی در فعالیت یاددهی و یادگیری می باشد.

بدیهی است در صورت عدم توجه به محتوی دروس آموزش و پرورش جامعه هم مسیر پیشرفت را طی نخواهد کرد تهیه و تالیف و تدوین یک کتاب نیازمند شناخت دقیق و آگاهی کامل از خصوصیات یادگیرنده و از نیازهای جامعه است برنامه و ماده درسی در قالب نظام پویای آموزشی باید مداوم مورد تجدید نظر قرار گیرد و از طریق ارزشیابی درونی و بیرونی زمینه ارتقای کیفی آن بصورت تدریجی و دوره‌های فراهم شود تا بتوانیم مفاهیم جدید را به هنگام درکتاب درسی گنجانده و فراگیرندگان را بسوی ابعاد علمی و هنری سوق داد .

مدرسه علی رغم ارزش و اهمیتی که در جهان معاصر دارد هنوز در تربیت و بار آوردن افراد واجد شرایط شهروندی موثر، ناموفق است و هنوز نمی تواند انتظارات والدین و نهادهای اجتماعی را برآورده سازد. مدرسه امروز با توجه به اوضاع حاکم بر جهان معاصر و پیش بینی هر چند احتمالی، اوضاع قرن حاضر برای زنده ماندن ناگزیر است به انتقاد از خود بپردازد و مقولات درونی و بیرونی خود از جمله مدیریت، تدریس، موقعیت، و روابط اولیا و مربیان را مورد تحلیل قرار دهد .

مدرسه امروز باید نقش درمانگاه را ایفا نماید یعنی تنها به علم و معلومات محصلان نیندیشد بلکه رشد شخصیت آنها را با معیار اساسی مورد توجه قرار دهد و ویژگیهای زیر را مد نظر قرار دهد
برنامه ریز و مدیر و معلمان باید از سه نوع اعتماد برخوردار باشند ۱- اعتقاد و اعتماد به خود ۲-
اعتقاد و اعتماد به یادگیرندگان ۳- اعتقاد و اعتماد به علم و پذیرفتن آن که هیچوقت کامل نیست
و پیوسته در حال رشد می باشد. همچنین در مدرسه کار پایه یادگیری تلقی شود و معلمان احساس

مسئولیت نمایند مدیر و معلمان مجهز و آماده ارائه شوند و بر روشهای تدریس مسلط و موقعیت بکارگیری آن را بلد باشند. (فهندژ، ۱۳۸۳)

این میسر نمی شود مگر این که کتب درسی مطابق با اصول برنامه ریزی درسی که تمام جوانب را در نظر دارد نگاشته شود .

با توجه به اینکه نظام آموزش و پرورش متمرکز است و تکیه بر کتاب درسی دارد و کتاب محوری مورد نظر است . معلمان بر اساس کتاب درسی فعالیت آموزشی را شکل می دهند و در تدریس دانش آموزان ملزم به خواندن و فهمیدن محتوای کتاب می باشند و ارزشیابی نیز در چهار چوب کتاب درسی صورت می پذیرد، بنابراین ضرورت بررسی کتاب درسی مورد توجه قرار گرفت بررسی و تحلیل و نگرش به محتوی کتب درسی بعلت ویژگی و رسالتی که دارد موضوع تحقیق را توجیه میکند

تعریف واژگان:

برنامه درسی:

تعریف نظری: برنامه درسی به مجموعه ای از اهداف سر فصل ها و محتوی دروس و روشهای تدریس و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی گفته می شود. برنامه درسی عبارت است از مجموعه ای از تصمیم های از پیش گرفته شده و مسیر شناخته شده ای که یادگیرندگان براساس تشخیص برنامه ریزان باید طی کنند؛ تکیه دارد این مجموعه از تصمیمها در سند برنامه درسی با چهارچوب و راهنمایی برنامه درسی منعکس می شود که برای یک درس خاص یا پایه تحصیلی یا دوره تحصیلی در نظر است (مهر محمدی، ۱۳۸۳، ص ۷۶)

برنامه درسی عبارتست از یک سلسله وقایع آموزشی طراحی شده که به قصد تحقق نتایج آموزشی برای یک یا چند دانش آموز پیش بینی شده است (آیزنر، ۱۹۹۴)

برنامه درسی عبارتست از محتوا و جریان رسمی و غیر رسمی، که از طریق آن فراگیر معلومات و روش فهمیدن را تحت نظارت مدرسه کسب میکند، مهارتها را فرا میگیرد نگرش و ارزشگذاری و ارزشها را تغییر می دهد. (دال، ۱۹۸۱)

برنامه درسی عبارت است از کلیه تجارب، مطالعات، بحث ها، فعالیت های گروهی و فردی و سایر اعمالی می داند که شاگرد تحت سرپرستی مدرسه انجام می دهد. (شریعتمداری، ۱۳۸۶، ص ۸۷)

اصول برنامه ریزی درسی:

تعریف نظری: به مجموعه بایدها و نبایدها ملاک ها و معیار ها و پشتوانه نظری که در فرایند تدریس و طراحی برنامه درسی به آن توجه می شود. (ملکی، ۱۳۸۲، ص ۲۷)

برنامه ریزی فراگردی است مداوم، حساب شده و منطقی، جهت دار و درون نگر، به منظور ارشاد و هدایت جمعی برای رسیدن به هدف (فیوضیات، ۱۳۵۶، ص ۳۶)

برنامه ریزی عبارت است از فراگرد تعیین و تعریف اهداف و تدارک دقیق و پیشاپیش اقدامات و وسائل که تحقق اهداف رامیسر می سازد. (علاقه بند، ۱۳۷۹، ص ۳۴)

برنامه ریزی به مجموعه فعالیت های منظمی که از تعیین هدف، شروع و با انتخاب روشها و وسایل متناسب با اهداف ادامه پیدا کرده و سپس به اجرا در آمده و ارزشیابی می گردد گفته می شود. (ملکی، ۱۳۸۴، ص ۱۶)

برنامه ریزی درسی شامل سازماندهی یک سلسله فعالیت های یاددهی و یاد گیری به منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده ها و ارزشیابی میزان تحقق این تغییرات است. (قاسمی، ۱۳۸۷، ص ۴۵)

تعریف عملیاتی: مجموعه قواعد به کار گرفته شده در کتاب جامعه شناسی ۲ دوره متوسطه سال سوم متوسطه بر مبنای اصل تعیین هدف، نحوه سازماندهی محتوی استفاده شده از الگوهای یادگیری و یاددهی و میزان بهره گیری از امکانات و وسایل آموزشی، و چگونگی ارزشیابی فراگیران را در برمیگیرد

ارزشیابی برنامه درسی :

تعریف نظری : فراگرد گرد آوری اطلاعات به منظور قضاوت و داوری ارزشیابی به یک فرایند نظام دار برای جمع آوری و تحلیل و تفسیر و تصمیم گیری گفته می شود به این منظور که تعیین شود آیا هدفهای مورد نظر تحقق یافته اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی. (سیف، ۱۳۸۱، ص

ارزشیابی به جریانی تلقی می شود که اطلاعات لازم را برای تصمیم گیری فراهم می آورد. (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱)

ارزشیابی عمدتاً فعالیتی است که شامل تشریح توصیف کمی و کیفی پدیده هاست و فعالیتی آموزشی که معمولاً قضاوتی ارزشی را به دنبال دارد. (فردانش، ۱۳۷۹، ص ۱۴۶)

ارزشیابی به سنجش عملکرد های نهایی و کمکی یادگیرندگان و مقایسه نتایج با هدفهای آموزشی از پیش تعیین شده گفته می شود. (دلاور، ۱۳۸۶، ص ۲۹۸)

تعریف عملیاتی: فرایند نظر خواهی از کارشناسان علوم اجتماعی در خصوص ارزیابی کتاب جامعه شناسی دوره متوسطه با اصول برنامه ریزی از نظر میزان توجه به ارزشیابی است.

دوره آموزش متوسطه :

نظری : دوره متوسطه یک دوره انتقال میان آموزش پایه که عمومی و غیر تخصصی و آموزش تخصصی است قرار دارد و آموزش شهروندان را به عهده دارد .

عملیاتی: دوره متوسطه بعد از دوره راهنمایی تحصیلی قرار دارد .

محتوی برنامه درسی:

تعریف نظری: منظور از محتوی یک ماده درسی عبارت است از دانش سازمان یافته و اندوخته شده اصطلاحات و اطلاعات و واقعیات و حقایق اصول، روشها، مفاهیم، تعمیم ها، پدیده ها و مسائل مربوط به همان ماده درسی است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱، ص ۸۲)

تعریف عملیاتی : محتوی برنامه درسی جامعه شناسی ۲ دوره متوسطه پایه سوم تالیف دفتر برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی در سال ۱۳۸۹ شامل ۲ فصل ۱۳۱ صفحه درباره موضوعات